

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ПРАВОЗНАВСТВО»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності,	076 Підприємництво та торгівля
Тип і назва освітньої програми	ОПП Підприємництво
Курс, семестр	1 курс, 1 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 3, Загальна кількість годин – 90, із яких: лекцій – 16 год., практичних занять – 14 год. Форма семестрового контролю – Екзамен
Мова(и) викладання	державна
ННІ / факультет, кафедра	Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій Кафедра підприємництва і права
Контактні дані розробників	Викладачі: Коломієць Павло , к.ю.н., доцент Контакти: ауд. 482а (навчальний корпус 4) pavlo.kolomiets@pdau.edu.ua сторінка викладача: https://www.pdau.edu.ua/people/kolomiyec-pavlo-vitaliyovych

МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Передумовою для вивчення дисципліни «Правознавство» є досягнуті результати освітньо-пізнавальної діяльності при формуванні відповідних компетентностей при вивченні предметів у ЗЗСО «Правознавство» (рівень стандарту / академічний рівень; профільний рівень) (за програмами до вересня 2018 року) або «Громадянська освіта (інтегрований курс)» і «Правознавство» (профільний рівень) (за програмами з вересня 2018 року)
Компетентності	Загальні: ЗК 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Результати навчання	ПРН 9 Знати вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної і правової держави

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)

Окрім базових правових знань, дисципліна розвиває критичне мислення; вміння аргументовано відстоювати свою позицію; ефективно комунікувати; аналізувати проблеми та працювати в команді; здобувачі набувають навичок прийняття зважених рішень і відповідного ставлення до своїх обов'язків, що є необхідними для успішної професійної діяльності та соціальної інтеграції; особлива увага приділяється вмінню брати на себе відповідальність за прийняті рішення, що є ключовим фактором у досягненні успіху як у професійній, так і в особистісній сфері розвитку.

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Надання здобувачам теоретичних і практичних правових знань, зокрема засвоєння найважливіших положень провідних галузей права України, необхідних для забезпечення законності та ефективного вирішення правових питань; формуванні правової свідомості та правової культури, що сприятимуть успішній професійній діяльності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основи теорії права і держави
Тема 2. Конституційне право України
Тема 3. Адміністративне право
Тема 4. Цивільне право.
Тема 5. Трудове право
Тема 6. Аграрне, земельне та екологічне право
Тема 7. Кримінальне право
Тема 8. Судові та правоохоронні органи України

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

словесні методи: лекція, розповідь-пояснення; бесіда; **практичні методи:** вправи; практичні роботи; робота з навчально-методичною літературою: конспектування, підготовка рефератів/презентацій; **методи формування пізнавальних інтересів:** створення ситуації інтересу й новизни навчального матеріалу; метод використання життєвого досвіду; навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації; метод відповідей на запитання і опитування думок здобувачів вищої освіти; **методи стимулювання і мотивації обов'язку й відповідальності:** роз'яснення мети навчальної дисципліни; висування вимог до вивчення дисципліни; заохочення і покарання; оперативний контроль; вказування на недоліки, зауваження; **інтерактивні методи:** дискусії, диспути; рольові і ділові ігри; **комп'ютерні і мультимедійні методи:** використання мультимедійних презентацій; **методи усного контролю:** усне опитування (фронтальне, індивідуальне, групове), бесіда; **методи письмового контролю:** контрольна робота; **методи самоконтролю:** самостійний пошук помилок; самоаналіз.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Забезпечення об'єктивності оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом застосування накопичувальної системи нарахування балів оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожної теми освітнього компоненту впродовж семестру та достовірної фіксації результатів оцінювання у журналі обліку аудиторної навчальної роботи та завершується екзаменом із занесенням у відомість обліку успішності.
Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання наведені у Додатку до силабусу

ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

- щодо термінів виконання та перескладання

Перескладання видів робіт відбувається відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті (<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/10012021polozhennyaaproosvitniyprocespravlene.pdf>) та Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті (<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaoproocinyuvannyarezultativnavchanniyazdobuvachivvyshchoiosvityvpdau.pdf>).
Практичні завдання, завдання із самостійної роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-30%). Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання. Кафедра на своєму засіданні приймає рішення про недопущення такого здобувача вищої освіти до семестрового контролю з відповідної навчальної дисципліни та повідомляє про це деканат факультету, шляхом подання витягу з протоколу засідання кафедри. Директор навчально-наукового інституту своїм розпорядженням не допускає здобувача вищої освіти до семестрового контролю з відповідної навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти, який був не допущений до семестрового контролю з певної навчальної дисципліни, має підсумкову академічну заборгованість. Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів із навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий

	– комісії, яку формує директор навчально-наукового інституту за участю викладачів відповідної кафедри. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною;
- щодо академічної доброчесності	Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.
- щодо відвідування занять	У відповідності до Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/10012021polozhennyaproosvitniyprocespravlene.pdf відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача. Контроль за відвідуванням здобувачами вищої освіти навчальних занять здійснює директор навчально-наукового інституту.
- щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти	На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.
- щодо оскарження результатів оцінювання	Відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaprooscinuvannya2023.pdf, студенти мають право оскаржувати результати поточного або семестрового контролю, якщо вони не погоджуються з отриманою оцінкою. Після оголошення результатів студент може звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо оцінки. Якщо в процесі обговорення не вдається вирішити спірну ситуацію, здобувач освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження можуть бути випадки недотримання викладачем встановленої системи оцінювання, зазначеної в робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання, або наявність конфлікту інтересів, про існування якого студент не був і не міг бути обізнаним до проведення оцінювання. Оскаржити результат можна не пізніше наступного робочого дня після його оголошення.
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	

Основні

1. Бабін І.І., Білоскурська О.В. Конституційне право : навч.-метод. пос. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 251 с.
2. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри./ Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваїте, 2021. 528 с.
3. Погорілко В.Ф., Шпиталенко Г.А. Правознавство: Підручник. 6-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 602 с.
4. Правознавство: навчальний посібник, за заг. ред. С.В. Петкова. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 360 с.
5. Правознавство : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. Я. Лапка, А. Л. Калінюк та ін. К. : 7БЦ, 2022. 548 с.
6. Правознавство: навчальний посібник, за заг. ред. С.В. Петкова. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 360 с.
7. Тертишник В.М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2022. 430 с.
8. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. - 268 с.

Допоміжні

1. Коломієць П.В. Концептуальні аспекти правового забезпечення податкової безпеки України: монографія. Державний податковий університет. Ірпін; Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2023. 468 с.
2. Коломієць П.В. Система комплаєнс як елемент податкової безпеки України. *Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union*: Collective monograph. Riga: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. P. 2. 592 p. (p. 581-1162), p. 735-750.
3. Коломієць П.В. Прокрастинація вітчизняної реформи юридичної освіти як виклик податковій безпеці України. *Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва*: Колективна монографія. Полтава. Видавництво ПП «Астроя», 2020. 320 с., с. 295-302.
4. Коломієць П.В. Податково-правове виховання громадян як фактор забезпечення податкової безпеки України. *Часопис Київського університету права*. 2020. №1. С. 143-146.
5. Коломієць П.В. Погляди науковців стосовно комплаєнсу як елементу податкової безпеки України. *Право і суспільство*. № 2. Ч. 2. 2020 С. 258-263.
6. Коломієць П.В. Податкова грамотність як інноваційний елемент навчального процесу у закладах вищої освіти України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. Т. 31 (70). № 2. Ч. 2. 2020 с. 75-79.
7. Liubov M. Kasianenko and Pavlo V. Kolomiets. The quality of Legal Education of Citizens as a Factor of the Tax Security of Ukraine. *Review of Economics and Finance*. Volume 20, Year 2022, p. 236-242. **SCOPUS**.
8. Коломієць П.В. Моніторинг якості податкового виховання та освіти в Україні: педагогічний аналіз. «*Pedagogika. Badania podstawowe i stosowane: wyzwania i wyniki.*»: Zbior artykułow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej (Zakopane (PL) 30.08.2016-31.08.2016). Warszawa: Wydawca: Sp. zo.o. «Diamond trading tour», 2016. 116, [24-35] p.
9. Коломієць П.В. Підвищення якості податкового виховання різних верств населення як запорука ефективного розвитку суб'єктів господарювання. *Тенденції та пріоритети забезпечення ефективного розвитку суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин*: матеріали регіональної науково-практичної конференції (м. Полтава, 30 березня 2018 р.). Полтава, 2018. 329, [299-304] с.
10. Коломієць П.В. Податкова грамотність як вимога інноваційного підходу в організації навчального процесу для здобувачів юридичної освіти у ЗВО України: *Scientific and pedagogic internship Organization of educational process for legal education applicants, innovative teaching methods in higher education institutions of Ukraine and EU*: Internship proceedings, (October 28 – December 6, 2019. Frankfurt an Oder). Federal Republic of Germany. 200, [88-92] p.
11. Коломієць П.В. Формування у здобувачів юридичної освіти необхідних для юридичної практики професійних цінностей, умінь і навичок як обов'язкова складова освітнього процесу. *Scientific and pedagogic internship «Modern approaches to the organization of the educational process for law students»*: Internship proceedings, (August 24 – October 2, 2020. Frankfurt an der Oder). Federal Republic of Germany: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. 284, [129-133] p.
12. Коломієць П.В. Реформа вищої юридичної освіти України: в контексті приведення освітніх стандартів до найкращих світових зразків. *Адаптація правової системи України до права Європейського*

Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матер. V всеукр. за міжнарод. участю наук.-практ. конф. (м. Полтава, (он-лайн, на платформі ZOOM) 22.10.2020 р.). Полтава: Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, 2020. 223, [60-62] с.

13. Коломієць П.В. Мотивація здобуття освіти як складова індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої юридичної освіти. *Scientific and pedagogic internship «Ways of improving the training of qualified lawyers in Ukraine and the EU»*: internship proceedings, (February 8 – March 19, 2021. Frankfurt an der Oder). Frankfurt an der Oder, «Baltija Publishing», 2021. 132, [50-54] р.

14. Коломієць П.В. Стосовно стану сучасної юридичної освіти. Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу Полтавського державного аграрного університету за результатами науково-дослідної роботи 2021-2022 років (м. Полтава, 17-18 травня 2023 року). Полтава: РВВ ПДАУ, 2023. 241, [66-69] с.

15. Коломієць П.В. Проблематика податково-правового виховання та освіти громадян в контексті воєнного стану та повоєнного відновлення України. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України (м. Київ, 18 травня 2023 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 1168, [597-601] с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua>
2. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
3. Сайт бібліотеки Вернадського (рубрика «Наукова періодика»). URL: <http://nbuv.gov.ua/portal>
4. Сайт бібліотеки ПДАУ. URL: <http://dspace.pdau.edu.ua:8080>

Реквізити затвердження

Затверджено на засіданні кафедри підприємництва і права протокол від 1 № 3.09.2024 р.

Додаток до силабусу

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	Виконання тестів	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи		Ек-замен	
			завдання	реферат/ презентація		
Тема 1. Основи теорії права і держави	2	5	3	5		10
Тема 2. Конституційне право України	2	5	3			10
Тема 3. Адміністративне право	2	5	3			10
Тема 4. Цивільне право	2	5	3			10
Тема 5. Трудове право	2	5	3			10
Тема 6. Аграрне, земельне та екологічне право	2	5	3			10
Тема 7. Кримінальне право	2	5	3			10
Тема 8. Судові та правоохоронні органи України	2	-	3			5
Екзамен					20	20
Разом	16	35	24	5	20	100

Шкала та критерії оцінювання розв'язування тестів

Кількість балів		Критерії оцінювання
1	2	Демонструє високий рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
0,75	1,5	Демонструє достатній рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
0,50	1	Демонструє задовільний рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
0,25-0	0,5-0	Демонструє низький рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

Шкала та критерії оцінювання виконання вправ на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	на високому рівні розкриті питання практичного завдання; здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
4	на середньому рівні – здобувач демонструє знання і розуміння основних положень практичного завдання, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
3	на достатньому рівні – здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхневе уявлення про цінність захисту незалежності України.
2	на низькому рівні – здобувач демонструє поверхневі знання і розуміння основних положень питання; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.
1	на дуже низькому рівні – здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень питання; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
3	на високому рівні розкриті питання завдання самостійної роботи; здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
2	на середньому рівні – здобувач демонструє знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
1	на достатньому рівні – здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхнєве уявлення про цінність захисту незалежності України.
0	на дуже низькому рівні – здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

Шкала та критерії оцінювання підготовки реферату/презентації

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	на високому рівні – робота демонструє глибоке розуміння теми, повноту викладу матеріалу та логічну структуру, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції з метою використання у професійній діяльності; усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України і включає ці аспекти до реферату або презентації; інформація добре організована, містить оригінальні думки та аналіз; грамотно оформлено, без орфографічних чи стилістичних помилок; використані актуальні та різноманітні джерела, правильно оформлені; візуальні матеріали (схеми, графіки, таблиці) покращують сприйняття інформації; виступ впевнений, добре структурований, відповіді на питання чіткі та обґрунтовані.
4	на середньому рівні – робота демонструє хороше розуміння теми, виклад матеріалу логічний, але присутні незначні неточності або поверхнєве висвітлення окремих аспектів; здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює деякі ідеї для професійної діяльності; частково усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, але ця тема розкрита неповно; оформлення здебільшого відповідає вимогам, але є кілька незначних помилок; джерела використовуються, проте їх різноманітність може бути недостатньою; презентація містить візуальні матеріали, але не завжди ефективно доповнюють зміст; виступ добре підготовлений, але є деякі труднощі з чіткістю викладу або відповідями на питання.

3	на достатньому рівні – робота демонструє базове розуміння теми, проте деякі аспекти викладені недостатньо глибоко або нечітко; здобувач частково володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, але не завжди може правильно їх застосувати у професійній діяльності; усвідомлює важливість захисту демократичного устрою України, але не акцентує на цьому увагу у своїй роботі; структура роботи або презентації неповна або нелогічна, оформлення містить помилки, частина вимог не дотримана; джерела використовуються мінімально, їх аналіз поверхневий; візуальні матеріали використовуються, але мало сприяють покращенню сприйняття; виступ менш впевнений, іноді відсутня чіткість або логічність у відповідях на питання.
2	на низькому рівні – робота демонструє поверхнєве розуміння теми, основний матеріал викладений неповно або неправильно; здобувач має обмежені гуманітарні та професійні знання, формулює ідеї поверхнево, не враховуючи вимоги професійної діяльності; не демонструє усвідомлення важливості захисту незалежності України; структура реферату/презентації нечітка або нелогічна, вимоги щодо оформлення не дотримані, значна кількість орфографічних та стилістичних помилок; використано обмежену кількість джерел, і їх аналіз недостатній; візуальні матеріали відсутні або неефективні; виступ непереконливий, доповідач не може чітко відповісти на питання.
1	на недостатньому рівні – робота демонструє слабе або відсутнє розуміння теми, матеріал подано безсистемно, значні помилки у фактичних даних; здобувач не володіє гуманітарними, природничо-науковими або професійними знаннями, не формулює ідей для професійної діяльності, не усвідомлює важливості захисту незалежності України; вимоги щодо оформлення значно порушені, відсутня логіка у викладі, багато грубих помилок; джерела не використовуються або використані неправильно; візуальні матеріали відсутні; виступ дуже непевний, відсутність відповідей на питання або повна дезорієнтація в темі.

Шкала та критерії оцінювання екзамену

Вид завдання	Шкала оцінювання, балів	Вимоги до знань та умінь здобувачів вищої освіти
для теоретичного питання*	5	Здобувач вищої освіти повною мірою засвоїв програмний матеріал, виявляє знання основної та додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, вдало наводить приклади, демонструє глибоке розуміння гуманітарних, природничо-наукових та професійних знань, формулює ідеї, концепції, усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України.
	4	Здобувач вищої освіти демонструє достатньо високий рівень знань, при цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або незначні помилки, або присутня недостатня чіткість у визначенні понять; частково демонструє професійні знання і здатність їх використовувати, усвідомлює важливість захисту демократичного устрою України.
	3	Здобувач вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формування висновків, не завжди здатний асоціювати теоретичні знання з практичними прикладами; демонструє обмежену здатність формулювати ідеї та концепції, частково усвідомлює цінність захисту незалежності України.
	2	Здобувач вищої освіти в загальній формі розбирається в матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні матеріалу, формулюванні понять, не може навести приклади; не демонструє достатніх професійних знань і не показує повного усвідомлення важливості захисту територіальної цілісності України.
	1	Здобувач вищої освіти не володіє переважною частиною програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять; не демонструє розуміння професійних знань або цінностей демократичного устрою.
	0	відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити здатність формулювати професійні ідеї або усвідомлення важливості захисту України.
Максимальна кількість балів	10 балів	

Професійно-орієнтоване (практичне завдання)	9-10	Здобувач може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності, демонструє вміння застосовувати професійні знання у нестандартних ситуаціях, використовує концепції та ідеї, сформульовані на основі природничо-наукових і гуманітарних знань; усвідомлює важливість захисту незалежності та територіальної цілісності України в контексті практичної діяльності.
	7-8	Здобувач за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою, демонструє здатність застосовувати професійні знання у типовій ситуації, усвідомлює роль демократичних цінностей у практичній роботі.
	5-6	Здобувач має елементарні, нестійкі навички виконання завдання, частково використовує професійні знання, але має труднощі з їх повним застосуванням, демонструє обмежене усвідомлення значення захисту територіальної цілісності.
	2-3	Здобувач планує та виконує частину завдання за допомогою викладача, недостатньо вміє застосовувати професійні знання, частково розуміє значення захисту демократичних цінностей, але потребує коригування.
	0-1	Відсутність розрахунку практичної ситуації, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних навчання, не демонструє професійних знань і не виявляє розуміння значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
Максимальна кількість балів	10 балів	
Всього	20 балів	

*екзамен складається з 2 теоретичних питань